FUNDACJA GENERAŁ ELŻBIETY ZAWACKIEJ
Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
Wojskowej Służby Polskiej
87-100 Toruń, ul. Podmurna 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fapak@wp.pl; www.zawacka.pl
NIP 956 16 25 127; REGON 870502736
KRS 00000 41692
Nr r-ku 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

karty i t

FUNDACJA GENERAŁ ELŻBIETY ZAWACKIEJ
OKRĘG POMORZE
1939 1945
AK

Gdańsk
5. Wileń. Bryg AK
"Lejkowski Jerzy
ps. „Szpagat"
M:1605/2543 Pom.

Piotr Niwiński
IPN

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI Lejkowski Jerzy

J: M:1605/2543 Pom.

Gdańsk 5. Wileńska

Bnyg. AK

1./1. Relacja k. 2 s. 1-2

1/2.Dokumenty(sensu stricto) dotyczące osoby relatora —

1/3.Inne materiały dokumentacyjne dotyczące delatora —

II. Materiały uzupełniające relację —

III/1.Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2.Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3.Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4.Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5.Inne ……—

IV. Korespondencja

……

……

……

V. Nazwiskowe karty informacyjne : k. 1

VI. Fotografie zob. dział ikonografii

FUNDACJA GENERAŁ ELŻBIETY ZAWACKIEJ
OKRĘG POMORZE 1939 1945 AK

1/1. Relacja Lejkowski Jerzy:

1. Biogram Lejkowskiego Jerzego, [w:] Niminski P., Za świętą sprawę, IPN Gdańsk, 2011, s. 32, kserokop. k. 2 s. 1-2

FUNDACJA GENERAŁ ELŻBIETY ZAWACKIEJ
OKRĘG POMORZE 1939 1945 AK

Niwiński Piotr, Za świętą sprawę, 1 i 2 Gdańsk, 2011.

JERZY LEJKOWSKI „SZPAGAT"

Urodził się 15 X 1923 r. w Wilnie jako syn Antoniego i Zofii z Żarnowskich. Wychowywany był w patriotycznej atmosferze domu, szkoły i harcerstwa. Przed wojną ukończył szkołę podstawową w Wilnie i dwie klasy wieczorowej średniej szkoły handlowej. W 1942 r. przeniósł się do Duniłowicz (pow. postawski, obecnie obw. witebski na Białorusi) i rozpoczął pracę w nadleśnictwie.

W 1939 r. wstąpił do Związku Walki Zbrojnej Armii Krajowej, przybierając pseudonim „Szpagat". Na początku sierpnia 1943 r. rozpoczął służbę w oddziale partyzanckim por. Antoniego Burzyńskiego „Kmicica". 27 VIII 1943 r., po rozbrojeniu „Kmicica" i jego żołnierzy przez współpracujący dotąd z nimi sowiecki oddział partyzancki, znalazł się w grupie skazanych na śmierć. Cudem jej uniknął i został przymusowo wcielony do podporządkowanego sowieckiego oddziału. Wraz z kilkoma kolegami zaczął przygotowywać ucieczkę do polskiej partyzantki, która doszła do skutku we wrześniu 1943 r. „Szpagat" wstąpił do oddziału (→) Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki", 5. Wileńskiej Brygady AK.

W listopadzie 1943 r. został ciężko ranny w czasie starcia z sowiecką partyzantką pod Dobrzyniem. Do maja 1944 r. przebywał na leczeniu i rekonwalescencji w domach członków i współpracowników siatki Armii Krajowej. Po powrocie do oddziału natychmiast został włączony do działań bojowych brygady, w której dosłużył się stopnia kaprala.

W lipcu 1944 r. Lejkowski w składzie plutonu ppor. Mieczysława Kitkiewicza „Kitka" rozpoczął marsz na Białostocczyznę, ale koło Grodna oddział został rozbrojony i uwięziony przez NKWD. Części żołnierzy (wśród nich (→) Zdzisław Badocha „Żelazny", (→) Henryk Wieliczko „Lufa" oraz ppor. Leon Beynar „Nowina" – późniejszy autor popularnych książek historycznych wydawanych pod pseudonimem Paweł Jasienica, w tym „Szpagatowi", udało się ponownie uciec. Osaczeni przez NKWD na Białostocczyźnie zostali wcieleni do 5. pułku zapasowego armii gen. Zygmunta Berlinga. Po skontaktowaniu się z „Łupaszką", zagrożeni aresztowaniem przez NKWD, dołączyli do działających na tym terenie żołnierzy 5. brygady.

Lejkowski objął funkcję drużynowego w szwadronie (→) por. Zygmunta Błażejewicza „Zygmunta". Brał udział w akcjach m.in. w Narewce, Boćkach, Wilkach i Patoce (na Białostocczyźnie i Podlasiu). Na początku czerwca 1945 r. awansował na plutonowego i przeszedł do szwadronu (→) por. Mariana Plucińskiego „Mścisława". Uczestniczył we wszystkich akcjach zbrojnych szwadronu na terenie powiatów Bielsk Podlaski,

Wysokie Mazowieckie i Sokołów Podlaski, aż do rozwiązania 5. Wileńskiej Brygady AK we wrześniu 1945.

W sierpniu 1945 r. Lejkowski został awansowany na wniosek mjr. „Łupaszki" do stopnia wachmistrza i odznaczony Krzyżem Walecznych. W styczniu 1946 r. wszedł w skład zespołu dywersyjnego ppor. Wieliczko „Lufy", którego celem było zdobycie środków finansowych na dalszą działalność konspiracyjną i partyzancką. W lutym przeszedł do patrolu dowodzonego przez ppor. „Żelaznego". Uczestniczył w uwieńczonych sukcesem akcjach zaboru mienia na rzecz działalności konspiracyjnej (akcjach ekspropriacyjnych) na terenie Trójmiasta, Olsztyna, Koszalina, Torunia, koło Białogardu i akcji likwidacyjnej w Koszalinie.

14 IV 1946 r. wyruszył w składzie szwadronu ppor. „Lufy" w pole, gdzie pełnił funkcję drużynowego. W szwadronie tym przebywał sam mjr „Łupaszko", szwadron praktycznie był więc oddziałem chroniącym dowódcę brygady. Uczestniczył we wszystkich jego akcjach bojowych na terenie Borów Tucholskich i woj. olsztyńskiego. 23 VI 1946 r. wyjechał do Olsztyna w celu leczenia zoperowanej ręki. W dowód uznania mjr „Łupaszko" obdarował go złotym sygnetem z orłem na biało-czerwonym tle z napisem: „Przyjacielowi-Żołnierzowi Łupaszko", który przyznał tylko trzem wybitnie zasłużonym partyzantom.

Lejkowski został aresztowany przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Olsztynie 6 VII 1946 r. Przeszedł skrajnie ciężkie śledztwo: był torturowany, wielokrotnie przebywał w karcerze. 9 V 1947 r. Wojskowy Sąd Rejonowy w Olsztynie skazał go na karę śmierci, która w wyniku apelacji została zamieniona na piętnaście lat więzienia. Karę odbywał w Raciborzu i Rawiczu.

Więzienie opuścił 6 XII 1956 r. na mocy amnestii. Zamieszkał w Gdańsku. Ożenił się z Urszulą z Masłowskich i podjął naukę w szkole średniej. Do emerytury pracował jako biegły księgowy w spółdzielczości i różnych firmach prywatnych. Na początku lat siedemdziesiątych zaangażował się w odtwarzanie więzi koleżeńskich byłych żołnierzy 5. Wileńskiej Brygady AK, animując nieformalne środowisko kombatanckie żołnierzy „Łupaszki" w Trójmieście. W 1974 r. podjęło ono inicjatywę zawieszenia tablicy pamiątkowej ku czci poległych partyzantów 5. brygady w Bazylice Mariackiej w Gdańsku. W związku z tą działalnością Lejkowski był rozpracowywany przez Służbę Bezpieczeństwa i wielokrotnie wzywany na rozmowy dyscyplinujące do jej siedziby przy ul. Okopowej 18 w Gdańsku.

Zmarł 6 VII 1991 r. w Gdańsku. Został pochowany na cmentarzu Srebrzysko w Gdańsku Wrzeszczu. 19 VIII 1991 r. Sąd Wojewódzki w Olsztynie unieważnił wyrok tamtejszego Wojskowego Sądu Rejonowego na Lejkowskiego.

Miał córkę Marię Barabasz.

Odznaczony m.in. Krzyżem Walecznych, Medalem Wojska Polskiego, Krzyżem Armii Krajowej, Krzyżem Partyzanckim, Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

„Rozkaz to rozkaz. Jak to nie pójdę?! Przecież składałam przysięgę".

„Nie było czasu na strach..." Z Janiną Wasiłojć-Smoleńską rozmawiają Marzena Kruk i Edyta Wnuk, Szczecin 2009

T: A: 1605/2543 Pom. Gdańsk

Sejkowski Jerzy

V. Karty informacyjne

k. 1

FUNDACJA GENERAŁ ELŻBIETY ZAWACKIEJ
OKRĘG POMORZE 1939 1945 AK

Gdańsk „AK" 1

wach. Lejkowski Jerzy
ps. „Szpagat"

Od wiosny 46 r. najpierw w 2. a potem w 4 szwadronie V Bryg. Wileńskiej operującym na Pomorzu, w Borach Tucholskich i Warmii. Areszt. 23.06.1946 r. przez UB i 7.07.1946 skazany na 15 lat więzienia.

zob. Krajewski K. i in., Żołnierze wyklęci ..., W-wa 2002 s. 391 (bibl. FAPAK)

RSZ V'05